

VIRTELÄN VIESTI

N:o 49/ 17.04.2019

Pelkosten sukuseuran tili FI28 8146 9710 0190 26

www.pelkostensukuseura.fi

Elämää Pelkosten suvun Virtelän kantatilalla

Suvun vanhoilla asuinsijoilla käydessä mieltii, millaista on mahtanut olla elämä ”siihen aikaan näillä mailla”. Näin sitä muisteli Taavetti ja Selma Pelkosen vanhin lapsi Pentti, kun Hannu-veljensä haastatteli häntä talvella 2003, samana vuonna siis jona Pentti täytti 80 ja Hannu 70.

Äidin puutarha

Meidän talomme oli semmoisen pienoisen mäen päällä, josta oli hyvä näköala Leiplahdelle, järvelle jossa kalastettiin. Meillä oli marjapensaita ja omenapuita siinä tuvan takana rinteessä. Sitten äiti rupesi jo 30-luvun puolella viljelemään kasviksia siinä tuvan seinän vieressä, laittoi siihen sellaisen lavan. Siinä oli kurkkua ja tomaattia, ja kurpitsaakin sitten omassa kompostissaan. Tomaattia ei oikein osannut ensin syödä. Pantiin aluksi reilusti sokeria, niin sitten opittiin.

Metsällä ja kalassa

Metsästyksestä meidän isä ei ollut vähääkään innostunut. Kerran nuorempana oli kyllä yrittänyt jotakin metsäsikaa. Olivat sen kolkanneet, ja isä pani selkäänsä. Sepä ei ollutkaan kuollut, vaan puri isää takapuoleen, ja piti sitä ruveta uudestaan kolkkaamaan.

Mutta kalaa oli. Keväällä oli aamuisin ensimmäisenä ohjelmassa lähteä herättyä isän kanssa järvelle katsomaan rysiä ja mertoja. Oli melko varhainen herätys, viiden kuuden maissa viimeistään piti lähteä järvelle. Haettiin kalat pois ja vasta sitten kahdeksan korvilla pääsi lähtemään kouluun. Leiplahti oli lähin vesi ja Teppananlahti hiukan kauempana, jossa Teppanan Pekko asui. Se oli Vuoksen lahtea, Vuoksen vesistöön kuuluva. Vain kapea salmi erotti Leiplahden isommasta vesistöstä. Kevättalvella piti kutuhauen pyyntiä varten laittaa pyydykset jään päältä. Kun jäät lähtivät, olisi jo ollut myöhäistä. Haukihan kutee jään lähdön aikaan, ja pyydykset piti saada sinne aikaisemmin. Kalaa syötiin paljon.

Pientila vaati työtä mutta antoi leivän

Meillä ja Matti-sedällä, joka asui siinä aivan naapurissa, oli yhteinen kivinavetta. Se oli pitkä, toinen pääty oli meidän ja toinen Matti-sedän. Meillä oli hevonen ja yleensä 5-6 lehmää sekä 1-2 sikaa ja useampia lampaista, joista saatiin villa vaatteisiin. Pellavaa kasvatettiin myös vaatteiden ja liinavaatteiden tekoa varten. Äitihän meille kampeet teki.

Karjan hoito oli jatkuvaa päivittäistä työtä. Heti aamiaisen jälkeen piti sekä hevonen että karja hoitaa ja lypsällä käydä. Karjanhoidon jälkeen mentiin kesällä pellolle ja talviaikaan metsähommiin tai sitten pilkkomaan halkoja. Havujakin pilkottiin, koska niitä käytettiin lehmien aluksena olkien joukossa kuivikkeena.

Metsää kun myytiin, niin kaadettiin ja kuljetettiin puut itse. Saatiin näin se hankintapalkkakin. Se oli minusta kumma homma, kun isä kovalla pakkasellakin paljain käsin pisteli pöllä – ihme kourat!

Karjaa varten tehtiin heinää, ja ruista viljeltiin ja ohraa, ja peruna tietysti oli tärkeä. Vehnä oli enimmäkseen ostettava, ainakin jos tarvittiin parempilaatuista. Sirpillä leikattiin, ja kuivaus tapahtui ensin härryköillä, jonkin sortin seipäillä, sitten yleistyivät nykyisenlaiset heinäseipäät.

Talkoissa

Usein pidettiin viljanleikkuutalkoot, ja hirveän paljon tehtiin muutenkin talkoilla naapurien kanssa. Lapset pantiin viemään sanaa, ja varattiin talkooväelle ruokaa ja juomaa. Milloin elotalkoot, milloin heinäntekotalkoot, milloin päretalkoot, sen mukaan kuin kuka milloinkin tarvitsi. Lapsina mentiin jo ihan uteliaisuuttaankin pellolle katsomaan niitä hommia, ja tietysti itsekin rupesi yrittämään.

Nokiukot riihessä

Viljan puiminen oli iso tapahtuma. Se tehtiin riihessä, joka oli yhteinen meidän ja Matti-sedän kanssa, vuoronperään siellä puitiin. Riihi oli vähän kuin savusauna, hirsistä rakennettu, ja lämpesi kiukaalla sisäänpäin. Lyhteet pantiin kuivumaan orsille. Savu ja lämpö kuivattivat viljan ja hävittivät tuholaiset ja homeet, ja niin riihivilja säilyi hyvin. Savusta jäi riihiviljaan myös hieno tuoksu ja maku. Isä kävi lyhteiden kuivumista kokeilemassa, useimmiten riitti yhden yönajan lämmitys. Sitten aamulla varhain, neljän viiden aikaan mutkat [varstat] käteen ja alkoi naputus kuulua. Sen kyllä kuuli, milloin oli meillä ja milloin naapurissa puintipäivä. Oltiin kyllä melko nokisia, kuin puinnista päästiin, usein siinä kymmenen maissa aamulla. Ja sitten ”nokiukot” saunaan pesulle!

Rakennettiin uusi sauna

Ensi alkuun minun lapsuudessani meillä oli sisäänlämpiävä savusauna. Se oli vanha, ja se oli 1930-lukua kun isä rupesi rakentamaan uutta. Tarpeeseen sekin tuli – savusaunassa oli jo ehtinyt murtua lattialankkukin jonkun painavamman saunojan alta. Kävin siihen aikaan kansakoulun jatkuoluokkia, ja vaikka ei niitä ollut kuin kaksi kertaa viikossa, jäi joskus jatkuoluokkapäivä väliin, kun piti olla isää auttamassa.

Tehtiin uudesta saunasta uloslämpivä, ja laitettiin sinne kaivolta vesikouru. Vinttikaivosta kun kaatoi ämpäristä veden kouruun, se virtasi kätevästi saunan eteiseen, jossa oli pata. Vesijohtojahan ei siihen aikaan ollut eikä tunnettu. Siihen asti ”vesijohto” oli kulkenut sillä tavalla, että kaksi ihmistä kantoi korennolla saavissa vettä kaivosta.

Työ vei veronsa

Maatöistä ei ole jäänyt pahempaa onnettomuutta mieleen. Mutta 1930-luvulla meidän perheessä oli hyvin vaikea kausi, kun isä sairasti iskiasta. Oli se kyllä hankala, kun ei tahtonut mitään pystyä tekemään. Se sattui suurimmaksi osaksi talvisaikaan, mutta oli sitä kesäaikaankin. Siinä kokeiltiin kyllä kaikki keinot muurahaiskeosta lähtien, kerättiin kanervia ja haudottiin isossa tynnyrissä. Isä yritti siinä sitten hautoa, ja kyllä hän ihmeellisesti siitä toipui.

Taavetin matka Sairalasta sairaalaan sata vuotta sitten

Kirjoittanut Markku Pelkonen

Olin 2014 kesällä (elokuussa) sukuseuran Räisälän matkalla ja taisi olla syyskuuta, kun kävin isää tapaamassa Kaunialassa, missä hän oli kuntoutuksessa. Kertoilin matkan vaiheita ja keskusteltiin muun muassa, mitä rakennuksia siellä Virtelän pihapiirissä oli ollut. Jossain vaiheessa isä kertoi Taavetti-isänsä kertomana sisällissodan aikaisesta tapahtumasta, mitä hän oli kokenut. Käyn tässä läpi tätäkin asiaa, mutta samalla selvittelen hieman laajemmin silloista tilannetta maassamme, Karjalassa ja Viipurin seudulla.

Sisällissodan syttymisessä Karjalan tapahtumilla on ollut merkittävä asema, tilanne tavallaan kärjistyi siellä loppuvuonna 1917, jolloin tapahtui surmatöitäkin. Teemu Keskisarja kuvaa mielenkiintoisella tavalla kirjassaan Viipuri 1918 näitä tapahtumia. Hän toteaa, että jos Tampere oli sodan tärkein taistelupaikka, niin sota alkoi Viipurista ja oli merkittävin tapahtumapaikka. Viipuri oli liikenteen solmukohtana ja

hallintokeskuksena punaiselle Suomelle tärkeä ellei tärkein paikkakunta. Ja olihan se Suomen toiseksi väkimmäinen kaupunki.

Punakaarti järjestyi Viipurissa lokakuun lopulla -17 ja marraskuun vallankumous Venäjällä auttoi niiden aseistautumista. Tammikuun alussa -18 oltiin jo jonkinlaisessa psykologisessa kujanjuoksussa kohti tuntematonta. Kannakselta toimitettiin kuitenkin vielä ruokaa Pietariin kuten ennenkin, vaikka ruokapula oli odotettavissa. Kun porvarienemmistöinen eduskunta päätti tammikuun puolivälissä perustaa ”lujan järjestysvallan”, toi se jännitettä. Suojeluskuntiin värvättiin miehiä. Viipurissa valkoiset jäivät vähemmistöksi ja suurelta osin poistuivat kaupungista. Sinne jäi vain naiset, lapset ja vanhukset, sekä maan alle piilottautuneitakin. Muut kaupunkiin jääneet miespuoliset olivat paljolti punaisia tai ei puoltaan valinnea. Värväystähän suoritettiin jatkuvasti ja joskus pakollakin.

Punaiset hallitsivat sodan alkaessa kaupunkia ja rintamalinja kulki Viipurista noin 20 km päässä helmikuun 1918. Pysyvä rintamalinja oli poikkeuksellista sisällissodassa. Valkoisten päällikkö totesi paikalle päästyään, että tämä on kuin länsirintamalta. Miehiä kaatui useita satoja puolin ja toisin, varsin hyödyttömiltä vaikuttavissa hyökkäysyrityksissä molemmilla puolilla. Huhtikuun loppupuolella oli Viipurin piiritys, jolloin tilanne oli kaupungissa jo sekasortoinen.

Virtelän lähin rautatieasema on Sairalassa, jonne tulee matkaa noin 20 km. Sieltä on nykyisen rataverkon mukaan 61 km Viipuriin, tuolloin on voinut tulla hieman enemmänkin matkaa. Junat ovat kulkeneet rintamalinjan ylitse ja punaiset ovat rintamalinjan Viipurin puoleisella alueella valvoneet luonnollisesti myös rautatietä ja junia. Heillä oli sotilaita junissa vartiotehtävissä. Sodan syttymisen jälkeisen sekavuuden jälkeen junat kulkivat lähes normaalisti. Esimerkiksi pääkaupungista Viipurin kautta Pietariin kulki juna kolmesti päivässä, tosin epämääräisellä aikataululla. Sairalaan ratayhteys rakennettiin 1893 ja sen kautta kulkivat junat Viipurista Sortavalaan ja Joensuuhun ja takaisin Viipuriin, jonne junalla oli parhaat yhteydet - bussiyhteyksiä kun oli vähänlaisesti. Kyseessä oli siis Karjalan rata. Ennen viime sotaa junia kulki useampia päivässä, sekä vielä ilta- ja yöjunat. Ilmeisestikin Viipurissa on voinut käydä päiväseltään ja tulla iltajunalla takaisin.

Taavetilla kävi onnettomuus, kun hevonen potkasi ja hän sai päähänsä hoitoa vaativan vamman. Kuka vei hänet hevosella asemalle, olisiko ollut joku veljistä tai isä. Sieltä matka on jatkunut omatekoinen paketti päässä ja hyvin hän pääsi Viipuriin ja siellä sairaalaan oikeaa hoitoa saamaan. Paluumatkalla on varmaankin ollut sievemmät siteet päässä. Junassa on käytäviä kulkien vartioineet punaiset sotilaat, mutta eivät puuttuneet Taavetin rauhaan. Arvelivat varmaankin, että siinä on yksi sodassa haavoittunut. Niin pääsi Taavetti takaisin kotipaikalle. Nämä tapahtumat olivat siis keväältä 1918, tarkemmin arvioituna ennen huhtikuun sekasortoa. Keskisarja ei kirjassaan kerro Viipurin sairaalan toiminnasta tuona aikana, mutta otaksuttavasti sieltä on säällistä hoitoa voinut saada.

Vuonna 1918 Virtelässä oli yksi talon paikka ja uusi Matin talo taisi valmistua tammikuun 1919 tienoilla. Taavetti perusti perheen 1922 isännöiden tilan vanhaa päärakennusta ja isä syntyi vuotta myöhemmin perheen vanhimpana lapsena.

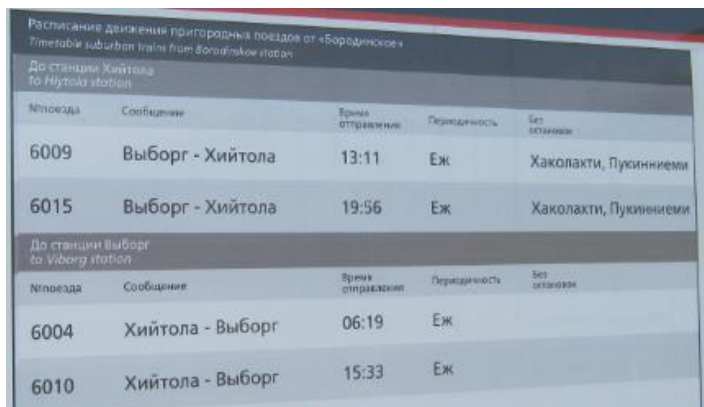
Liitteeksi valokuvat Sairalan asemasta (elokuu 2018) ja juna-aikataulu, kaksi juna-aikataulua Viipurista Hiitolan ja sieltä Viipuriin. Asemarakennus on

maalattu kesällä 2017 harmaaksi, sitä ennen se oli keltainen – olisiko väri ollut perua sotaa edeltäneeltä ajalta.

Lähteenä Teemu Keskisarja: Viipuri 1918 sekä

http://www.joet.info/sairala_kirvu.html

Расписание движения пригородных поездов от «Бордовичского» Тимефоби кувитбат (тайли фин Бордовичской стан.)				
До станции Хийтола To Hietala station				
№поезда	Сообщение	Время отправления	Периодичность	Без оплаты
6009	Выборг - Хийтола	13:11	Еж	Хаколаhti, Пукинниеми
6015	Выборг - Хийтола	19:56	Еж	Хаколаhti, Пукинниеми
До станции Выборг To Viborg station				
№поезда	Сообщение	Время отправления	Периодичность	Без оплаты
6004	Хийтола - Выборг	06:19	Еж	
6010	Хийтола - Выборг	15:33	Еж	

Jäsenmaksu

Vuosi pian taas vaihtuu ja on aika maksaa tulevan vuoden jäsenmaksu. Sukuseuramme jäsenmaksu on 15 € ja sen voi maksaa Pelkosten sukuseuran tilille FI28 8146 9710 0190 26.

Kesän tapaaminen lauantaina 24.8. Räisälä-keskuksessa

Ensi kesänä on sukuseuralla jälleen tapaaminen. Sukuseuralaiset olivat ilmaisseet halukkuutensa vierailulla Räisälä-keskuksessa, joten se nyt järjestyy Lauantaina 24.8. Ohjelmassa on tutustuminen Räisälä-keskukseen, Köyliöntie 2, 27710 KÖYLIÖ. Ohjelma ja tutustuminen alkaa klo 11. Tämän jälkeen ajamme Pitkäjärvi-keskukseen. Pitkäjärven vapaa-ajan keskuksen osoite on Urheilutie 15, 32810 PEIPOHJA. Siellä meille on varattu Järvisali. Kello 12.30 on ruokailu, klo 13.30 ohjelmaa mm. muisteluja ja klo 15 kahvit. Klo 15.30-18.30 saunomista (2 saunaa: 15 ja 6 hengen). Ehdotuksia ohjelmasta ja ohjelmanumeroita otetaan vastaan. Maksu ruokailusta ja kahvista on n. 15 euroa, joten varautukaa tällaiseen pieneen kuluun.

Ennakoilmoittautumiset käynnin varausta varten kesäkuun loppuun mennessä Tea Pelkonen puh.040-9122979 tai tea.pelkonen@porvoo.fi.

Pelkosten sukuseuran hallitus toivottaa jäsenilleen ja ystävilleen hyvää pääsiäistä!

pj. Heikki Pelkonen
heikki.pelkonen(a)evl.fi
Isomäenkatu 12
15500 Lahti
040 5050282

vara-pj. Pekka Pelkonen
pekka.pn(a) gmail.com
Kynnysmäentien 10
01860 Perttula
puh 040 9384431

siht. Tea Pelkonen
tea.pelkonen(a)porvoo.fi
Suurpellontie 12 as. 5
07700 Koskenkylän saha
puh. 040 9122979

Raimo Pelkonen
raimo.pelkonen(a)elisanet.fi
Heinätie 7
00730 Helsinki
puh 040 5032945

Juho Pelkonen
juho.pelkonen(a)gmail.com
Kuusikuja 14 A
05200 Rajamäki

Marja Ranta-Nilkku
marja.rantanilkku(a)gmail.com
Märsyläntie 54
69100 Kannus